

ظرفيت‌هاي طرح جاده ابريشم جديد در راستاي توسعه تجارت ايران با كشورهاي محور مقاومت

انديشكده اقتصاد مقاومتي |

گروه توليد و تجارت |

شهریور ماه ۱۳۹۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا
وَأَنهَاكَ فِي رِجَاكَ مَا (بِاخْلَاصِ نِيَّةٍ) جِهَادِ كُنْتُمْ،
قِطْعًا بِرِجَاكَ خُودِ، هِدَايَتُهُمْ خَوَاهِيمِ كَرْدِ

رهبر معظم انقلاب: علاج برون رفت از مشکلات کشور «اقتصاد مقاومتی» است.

معرفی اندیشکده اقتصاد مقاومتی

اندیشکده اقتصاد مقاومتی یک کانون تفکر با مأموریت «تصمیم سازی برای حل مسائل اقتصاد کشور در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی» است که در سال ۱۳۹۵ فعالیت رسمی خود را آغاز نمود.

شناسایی شبکه مسائل در هر حوزه موضوعی، طراحی راهکار برای حل مسائل احصاء شده و هم‌اندیشی جهت ارزیابی و تدقیق آن، بررسی تجربیات جهانی، طرح مباحث در فضای نخبگانی و رسانه‌ای و پیگیری راهکارهای ارائه شده از دستگاه‌ها و مسئولین مرتبط به منظور اتخاذ تصمیمات لازم، از جمله فعالیت‌هایی است که در اندیشکده انجام می‌شود.

ظرفیت‌های طرح جاده ابریشم جدید در راستای توسعه تجارت ایران با کشورهای محور مقاومت

تولید و تجارت	گروه موضوعی:
پژوهشی	نوع گزارش:
۱۳۹۹۰۶۳۱۱	شناسه:
۱۳۹۹/۰۶/۳۰	تاریخ انتشار:
رضا سهرابی	تهیه و تدوین:
سید حسن محفوظی موسوی	مدیر مطالعه:
محمد مهدی یزدانی	ناظر علمی:

خلاصه مدیریتی

نیازهای اقتصادی متعددی در کشورهای محور مقاومت، به خصوص کشورهای جنگ‌زده سوریه و عراق وجود دارد که جمهوری اسلامی از توانایی لازم برای رفع آن‌ها برخوردار است. از جمله مهم‌ترین نیازها در بخش اجتماعی، ساخت مسکن است. همکاری در این حوزه زمینه‌ساز بازگشت میلیون‌ها آواره سوری و عراقی به محل زندگی خودشان خواهد شد و این امر مقدمه ایجاد ثبات اجتماعی-اقتصادی خواهد بود.

یکی از اولویت‌دارترین نیازها در بخش تولیدی، گسترش کشاورزی در دو کشور عراق و سوریه است. کشاورزی یکی از معدود فعالیت‌هایی بود که حتی در زمان جنگ به طور کامل متوقف نشد و به نظر بسیاری از کارشناسان، مهم‌ترین عامل پایداری مردم در زمان جنگ و عدم فروپاشی کامل اقتصادی در دو کشور اخیر، به خصوص سوریه، کشاورزی بوده است. کمبود برق و آسیب‌های وارده به مراکز صنعتی در کنار ترمیم زیرساخت‌های حمل‌ونقل از جمله دیگر موارد اولویت‌دار در بازسازی دو کشور سوریه و عراق به شمار می‌آید.

با این حال، مقدمه هرگونه تلاش اقتصادی به منظور رفع نیازهای اخیر، تامین امنیت است. ثبات اقتصادی از مجرای برقراری امنیت نظامی خواهد گذشت و در صورت عدم تامین امنیت، ریسک سرمایه‌گذاری به طور کامل بر عهده سرمایه‌گذار خواهد بود که این امر تاکنون مانعی جدی بر سر راه ورود سرمایه‌گذار داخلی و خارجی به اقتصاد جنگ‌زده سوریه و عراق بوده است.

لازم به ذکر است که اولویت‌های اخیر نه با نگاه صرفاً سودآور بودن برای سرمایه‌گذار ایرانی که با هدف نفع متقابل تعیین شده است. با این توضیح که مواردی در اولویت قرار گرفته‌اند که از یک سو، قدرت تامین آن‌ها در ایران وجود داشته باشد و به توسعه تجارت خارجی ایران کمک کند و از سوی دیگر، تامین آن به تقویت دو کشور سوریه و عراق و احیای قدرت اقتصادی آن‌ها به عنوان کشورهای محور مقاومت منتهی گردد.

نکته قابل تامل در این رابطه، موانع متعدد داخلی و خارجی است که از پیوند این توانایی‌ها به نیازهای موجود جلوگیری می‌کنند. مهم‌ترین آن‌ها در بعد داخل، عدم وجود نهاد متولی واحد در خصوص هدایت و تنظیم‌گری تجارت خارجی و در بعد خارجی، عدم همکاری بانک‌های فعال در چرخه دلاری با بانک‌های ایرانی است.

رفع برخی از این موانع متوقف به اقدامات داخلی اعم از قانون‌گذاری، اصلاح قوانین، تشدید نظارت‌ها و اجرای صحیح و کامل قوانین است. اما بعضی دیگر از موانع داخلی و خارجی به تعامل سازنده با کشورهای سوریه و عراق و ورود آگاهانه به تعامل با قدرت‌های اقتصادی منطقه‌ای و جهانی است. یکی از بهترین گزینه‌ها برای ایجاد همکاری‌های دو و چند جانبه کشور چین است. شاید مهم‌ترین شاخص در تحکیم روابط ایران و چین، جنگ اقتصادی آمریکا با این دو کشور آسیایی باشد. چین سال‌هاست که در قالب طرح جاده ابریشم جدید، به اقتصاد بسیاری از کشورها ورود کرده و با تقویت زیرساخت کشورهای متحد خود، جبهه‌بندی اقتصادی دنیا در آینده‌ای نه‌چندان دور را پی‌ریزی می‌کند.

با بررسی طرح جاده ابریشم جدید و شناخت ظرفیت‌های چین برای همکاری ذیل این طرح، می‌توان نتیجه گرفت که تعامل آگاهانه با این ابرقدرت اقتصادی زمینه حل بسیاری از موانع تجارت خارجی ایران از جمله مراودات بانکی بین‌المللی را فراهم خواهد کرد.

بنابراین لازم است زمینه‌های همکاری مورد نیاز، که هم به حل مشکلات تجارت خارجی ایران پرداخته و هم سبب تقویت اقتصاد محور مقاومت خواهد شد، پیش از نهایی شدن برنامه جامع همکاری ایران و چین (توافق ۲۵ ساله)، تبیین شده و در توافق اخیر تعریف گردد.

فهرست مطالب

مقدمه.....	۶
فصل ۱. نیازسنجی کشورهای جنگ زده در محور مقاومت.....	۷
۱-۱- کشور عراق.....	۷
۱-۱-۱- بررسی وضعیت فعلی عراق.....	۷
۱-۱-۲- شرح نیازها و خسارات وارده در بخش‌های مختلف اقتصادی عراق.....	۹
۲-۱- کشور سوریه.....	۱۵
۲-۱-۱- بررسی وضعیت فعلی کشور سوریه.....	۱۵
۲-۱-۲- شرح نیازها و خسارات وارده در بخش‌های مختلف اقتصادی سوریه.....	۱۶
۲-۲-۱- جمع‌بندی.....	۲۰
فصل ۲. توانمندی‌های ایران برای مشارکت در فرآیند بازسازی کشورهای هدف.....	۲۱
۲-۱- مروری بر نیازهای موجود در عراق و سوریه و اولویت‌سنجی آن‌ها.....	۲۱
۲-۱-۱- نیازهای اولویت‌دار در عراق.....	۲۲
۲-۱-۲- زیرساخت‌ها.....	۲۳
۲-۲- نیازهای اولویت‌دار در سوریه.....	۲۴
۲-۲-۱- امنیت.....	۲۴
۲-۲-۲- کشاورزی.....	۲۴
۲-۲-۳- انرژی.....	۲۵
۲-۲-۴- زیرساخت‌ها.....	۲۵
۲-۳- توانمندی‌ها و نیازهای متقابل ایران در حوزه‌های مختلف.....	۲۵
۲-۳-۱- توانمندی‌های ایران در حوزه امنیت.....	۲۶
۲-۳-۲- توانمندی‌های ایران در حوزه خدمات فنی و مهندسی.....	۲۶
۲-۳-۳- توانمندی‌های ایران در حوزه تولید و صادرات برق.....	۲۷
۲-۳-۴- توانمندی‌ها و نیازهای متقابل ایران در حوزه کشاورزی.....	۲۷
۲-۳-۵- توانمندی‌های ایران در حوزه بهداشت و درمان.....	۲۹
۲-۴- موانع گسترش تجارت خارجی ایران با دیگر کشورها.....	۲۹
۲-۴-۱- موانع داخلی.....	۳۰
۲-۴-۲- موانع خارجی.....	۳۱
فصل ۳. ظرفیت طرح جاده ابریشم جدید چین برای رفع موانع موجود.....	۳۴
۳-۱- حل برخی مسائل داخلی با همکاری چین.....	۳۵
۳-۱-۱- سرمایه‌گذاری مشترک با چین.....	۳۵
۳-۱-۲- حذف دلار و استفاده از ارزهای ملی در تعاملات تجاری.....	۳۵
۳-۲- حل برخی موانع خارجی با همکاری چین.....	۳۶

- ۳-۲-۱- ایجاد سیستم پرداخت مستقر، مستقل از سیستم‌های تحت سلطه آمریکا ۳۶
- ۳-۲-۲- حمایت فعال چین از ایران برای عضویت دائم در برخی سازمان‌های منطقه‌ای ۳۷
- فصل ۴. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۳۸
- منابع ۳۹

فهرست جداول

- جدول ۱. آسیب‌ها و نیازهای عراق به تفکیک بخش ۸
- جدول ۲. مبادلات تجاری سوریه با جهان از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۹ میلادی (میلیارد دلار) ۱۸
- جدول ۳. تخمین میزان خسارت در مناطق صنعتی مختلف سوریه ۱۹
- جدول ۴. برآورد خسارت وارده به کشورهای سوریه و عراق در بخش‌های مختلف (میلیون دلار) ۲۱
- جدول ۵. ده صادرکننده اول پنبه به ایران (به هزار دلار) ۲۸

فهرست نمودارها

- نمودار ۱. میزان نیازها در عراق به تفکیک بخش ۹
- نمودار ۲. میزان آسیب‌دیدگی مدارس در عراق ۱۱
- نمودار ۳. سهم صنعت گردشگری در تولید ناخالص داخلی عراق (درصد) (منبع: بانک جهانی) ۱۲
- نمودار ۴. کشورهای اصلی تامین کننده نیاز گوشت و مرغ وارداتی ایران (واحد: هزار دلار) ۲۹

فهرست نقشه‌ها

- نقشه ۱. نقشه استان‌های درگیر جنگ با داعش در عراق ۷

جمهوری اسلامی ایران در محاسبات خود چین را به عنوان کشوری که با او در میدان‌های گوناگون می‌تواند روابط خوبی داشته باشد در نظر می‌گیرد. روابط دو کشور در چند سال اخیر رو به گسترش بوده و در آینده نیز باید در همین جهت عمل کنیم.

بیانات در دیدار نخست‌وزیر چین ۱۳۷۰/۰۴/۱۷

تهیه شده در گروه تولید و تجارت اندیشکده اقتصاد مقاومتی